

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ ΕΚ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Διατρίψας ἐν Λαρίσῃ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ἰουλίου 1934 πρὸς διεξαγωγὴν τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων τοῦ ἐκεῖ Γυμνασίου, ἐξέδραμον καὶ εἰς Τύρναβον, Ἀμπελάκια, Ἀγιάν καὶ Φάρσαλα πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν σχολείων καὶ πρόχειρον παλαιογραφικὴν ἔρευναν. Πλήν τῶν Φαρσάλων, ἐν οἷς οὐδὲν παλαιὸν βιβλίον μετὰ σημειωμάτων, ἢ παλαιὸν χειρόγραφον, εὔρον, ἐκ τῶν λοιπῶν τριῶν κοινότητων παρέχω τὰς ἐξῆς πληροφορίας περὶ κωδίκων καὶ χρονικῶν σημειωμάτων, ἀγνώστων, καθ' ὅσον γινώσκω, τηρῶν τὰς ἐν αὐτοῖς ἀνορθογραφίας.

Ἡμιγυμνάσιον Τυρνάβου

Ἐν τῷ προχείρῳ καταλόγῳ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμιγυμνασίου σημειοῦνται ἀτελέστατα τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χειρόγραφα, ἐξ ὧν ἡδυνήθην νὰ περιγράψω τὰ ἐξῆς, τὰ ὁποῖα μοὶ ἐφάνησαν καὶ τὰ σπουδαιότερα.

I. Χαρτῶν (ὅπ' ἀρ. Καταλόγου 2), 0,30×0,20. **Αἰῶνος** XVI, φύλλα ἀριθμηθέντα ὅπ' ἐμοῦ 257 + 6 παράφυλλα, ὧν 3 ἐμπρὸς καὶ 3 ἐν τέλει. [**Χρονογράφος** Ψευδοδαροθέου].

φ. 1^α «Σύνοψις ἱστοριῶν, ἀρχομένη ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρις τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου / τοῦ ἐσχάτου βασιλέως τῶν Ρωμαίων. Ἐτι περιέχουσα καὶ τῆς βασιλείας τῶν Τουρκῶν μέχρι τοῦ νῦν, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς Βενετίας πότε ἐκτίσθη καὶ πόσοι τῶν δουκῶν ὄρισαν αὐτήν καὶ πόσα κάστροι ἔλαβον. Ἐτι δὲ περὶ τῶν π(ατρ)ιαρχῶν, καὶ πῶς ἐπ(ατ)ρι-ἀρχευσαν ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἀγιωτάτης τοῦ θ(εο)ῦ μεγάλης Ἐκκλησίας. Συναχθέντα ταῦτα πάντα ἐκ διαφόρων βιβλίων τὰ ἀναγγαλιότερα καὶ γλυκύτερα, καὶ εἰς πεζὴν φράσιν γραφέντα:»

(Ἀρχή). «Θέλων ὁ σοφὸς δημιουργός, ὁ κ(ύριος)ς ἡμῶν καὶ θεός...»

φ. 65^α «Τέλος τὰ περὶ τῆς Τροάδος:

Περὶ τῶν βασιλέων ρωμαίων ἤγουν τῆς παλαιᾶς Ρώμης».

φ. 225^β «Ἐδῶ γράφωμεν περὶ τῆς βασιλείας τῶν Τουρκῶν· οἱ ὁποιοὶ ἐλέγοντιαν ὀτμανλίδες»: (Ἀρχή). «Ἐξεύρετε ὅτι πλέον παρὰ ἑξακόσιοι χρόνοι ὅπου ἀπέρασαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐκεῖ ἐστάθησαν καὶ ἐκούρσεβαν».

φ. 228^β «Βασιλεία τοῦ ἀθέου καὶ μεγάλου ἀσεβοῦς τοῦ σουλτάν Μεχμέτη»: (Ἀρχή). «Ὁ δὲ σουλτάν Μεχμέτης, ὡς ἔλαβε τὴν βασιλείαν τῆς

δύσεως και τῆς ἀνατολῆς, ἐβουλείθη βουλὴν πικροτάτην κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Χριστιανῶν».

φ. 230^α Εἰς τὸ περιθώριον ἐρυθροῖς γράμμασιν: «Ἐδῶ καταλαμβάνει κάθε ἄ(νθρωπος) περὶ τὴν περίφημον καὶ ἐξάκουστην πόλιν πῶς τὴν ἐπῆραν οἱ ἄθεοι ἀγαρινοί. φρεῖζον ἤλιε, στέναξον ἢ γῆ εἰς τὸ κακὸν ὁποῦ ἔγινεν».

φ. 233^β (Εἰς τὸ περιθώριον): «Περὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ ἐκκλησιάρχου».

φ. 235^β (Εἰς τὸ περιθώριον). «Σημειῶνω πόσους τόπους ἐπῆρεν ὁ θεοκατάρματος».

φ. 245^α «Βασιλεία Σουλτάν Σελεϊμάνη τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ».

φ. 247^α «Βασιλεὺς ια΄. θάνατος σουλτάν Σουλεϊμάνη καὶ μετὰ τοῦτον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σουλτάν Σελίμ».

φ. 248^α (Τέλος). «Ἔωρισαν δὲ οἱ Βενέτικοι τὴν Κύπρον χρόνους ηζ' [97] καὶ ἐπῆραν τὴν ἀποθανόντος τοῦ ρεγάτζου ἐν ἔτει ,αυδ' ἀπὸ Χ(ριστο)ῦ καὶ ἐν ἔτει ,σφλη' ἔλαβαν οἱ Τοῦρκοι τὰ Ἰωάννηνα».

φ. 248^β «Ἔδω ἀναφέρωμεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν οὕτως: (Ἄρχη). «Μετὰ τὸν Παχώμιον ἔγινεν πατριάρχης ὁ κύριος Θεόληπτος».

φ. 253^α «Ἐδῶ ἐρμηνέβη περὶ τοῦ πότε ἐκτίσθη ἡ Βενετία καὶ περὶ τῶν ὀρθοδοξοτάτων δουκῶν ὁποῦ ἔγιναν εἰς αὐτὴν καὶ ποῖον χρόν(ον) ἐγένην ὁ καθένας καὶ πόσους χρόνους ἔζησεν εἰς τὴν αὐθεντίαν. καὶ περὶ τὰ κάστροι ὁποῦ ἔλαβεν καὶ ἐν ποίῳ χρόνῳ:».

φ. 255^β (Τέλος). «Μετὰ τοῦτον ἐγένην Πίερος Λάντος εἰς τοὺς ,αφλζ'. Καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τούτου ἐγινε ἀγάπη τοῦ μεγάλου αὐθεντός μετὰ τῶν Βενετικῶν καὶ ἔδωκαν οἱ αὐτοὶ Βενέτικοι τὸ Ἄνάπλην, καὶ τὴν Μονοβασίαν καὶ τρεῖςκόσι(ες) χιλιάδες φλωρία διὰ τὴν ἀγάπην ὁποῦ ἔκαμαν. ἦτον δὲ εἰς τὰ ,αφμ' νοεμβριῶ κ':»

Ἄ κῶδιξ εἶναι ἐσταχωμένος διὰ σανίδων καὶ ἐπενδεδυμένος βύρση. Φαίνονται ἔγχνη θηλυκωτήρων.

Ἐν τοῖς παραφύλλοις τοῦ Χρονογράφου τούτου ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς χρονικὰ σημειώματα:

Παράφυλλον 1^α δοκίμια γραφῆς καί:

«† ὁ παρὸν χρονογραφῶς ὑπάρχει τὸν ἅγιον πάντων καὶ ἠτε βουληθη νὰ τόν...»

1^β Λογία χειροῖ: «Ἀπὸ τὸ Μπεράτι ,αψνθ' [1759] μηνὶ δεκτωβρίῳ ὁ ἐπάρατος Ἰσμαῆλ πασᾶς: εἰς Ἰωάννηνα ἔσφαξεν ἀπανθρώπως δύο ἐπίμους, καὶ ἀξιους χριστιανούς, ὡς φίλους τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Σουλεϊμάν πασᾶ ἀπὸ Ἰωάννηνα, τὸν τε Γεώργιον Μήσιον, καὶ τὸν Ζῶην Χαραμήν, οἷς ὁ φιλόανθρωπος δεσπότης χαρίζαιτο ζωὴν τὴν ἄληκτον»¹.

¹ Τὸ σημείωμα τοῦτο διασαφηνίζει τὰ ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ τῆς Ἡπειροῦ ὑπὸ τοῦ Π. Ἀ(ραβαντινοῦ) Α' σ. 254 ἀναφερόμενα καὶ ἀποδεικνύει ἐσφαλμένην τὴν πληροφ-

Παράφυλλον 3^α «Ὁ παρὸν χρονογράφος ὑπάρχει τοῦ ἁγίου Ἀχυλίου καὶ ὅποιος τὸν ἀποξενώσει νὰ ἔχει τὴν κατάραν».

Παράφυλλον 3^β «Προφητεία γεγραμμένη ἐβραϊκῇ διαλέκτῳ λατινιστὶ μεταφρασθεῖσα ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Παρηζίου, ἐπὶ τινι μαρμάρῳ τὸ μήκος πῆχες ἰβ' καὶ τὸ πλάτος ς' καταβαλλόντων τῶν θεμελιῶν τοῦ θυμολοτάτου πύργου τοῦ ἁγίου Διονυσίου, διὰ προστάγματος τῆς ἐκεῖσε συνόδου ἔχει δὲ οὕτω: ἐγγράφη δὲ ἐν τῷ παρόντι χρονογράφῳ παρ' ἐμοῦ Ἰωάννου Ἐμμανουὴλ τοῦ Μαλάνδρου ἐν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ δεκάτῳ ὄγδοῳ ἔτει τῷ σωτηρίῳ:

«,αχ' ναβάρα ἄγκλυα γκαλύα τζήπια οὐλάνδα γερμάνια ἐκ πίστεως ἀποστησονται.

,αχα' Μέγας ἔσται πόλεμος εἰς πᾶσαν τὴν ἰταλίαν.

,αχβ' ποιμὴν οὐκ ἔσται.

,αχγ' Ὁργὴ τοῦ Κ(υρίου) ἔσται εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

,αχδ' Παρ' ὀλίγων Χ(ριστοῦ)ς γνωσθήσεται.

,αχε' Σεισμοὶ μεγάλοι ἔσονται.

,αχς' Ἡ Ἀφρική πωροληθήσεται καὶ οἱ ποταμοὶ εἰς αἷμα μεταλαχθήσονται.

,αχζ' Μέγας ἀνὴρ ἀναστήσεται.

,αχη' Ἐνθῶπη, Ἀσία, Ἀφρική λοιμοχθονιθήσονται.

,αχθ' Οἱ δισσεβεῖς, ἓνα αἰώνιον θ... ὄσονται.

,αχλ' Μία ποιμὴν, εἰς ποιμὴν ἔσεται».

«ἐγγράφησαν τὰ πάροντα, παρὰ Ἰω(αν)νου Μαλλανδρου του ἐκ Τριίκης τῆς Θεσσαλίας ἐν τῷ αχην ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ του μοναστηρίου Βαρολάμ.

Φύλλον τελευταῖον:

«Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει τῆς ἱερᾶς καὶ α(για)ς μονῆς των Ἁγι πάντων, εἶτοι του Βαρολάμ καὶ ὁ ἀποξενωσων αὐτῷ εκ τὴν θείαν ταύτην α(για)ν μονὴν νὰ ἔχει τὰς ἀρᾶς των τριακοσιων δέκα καὶ ἡ θεοφόρων π(ατέρων) καὶ τον Χ(ριστόν) ἀντίκαλον εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν».

Ὑπογραφή δυσανάγνωστος:

«ζρλ' Ἰνδ^{ος} ε^{ης} Ἐν ἔτει ,αχβ' ἔγινεν μεγάλη ἀκρίβεια ὥστε ἐπωλήθη τὸ φόροτομα του Τρικάλου το σιτάρι ἄσπρα χιλια το μπουτζηκὶ πρὸς ἑκατον εικοσι πέντε καὶ τὸ γροσι ἄσπρα ἑκατὸν δέκα ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ἄλλα γενήματα μεγάλη ἀκρήθεια. ἔγινεν καὶ σισμὸς ,αχα' φευροναρίου κδ' καὶ ἐκράτησε ὁ σισμος ἕως τῆς κῆ τοῦ φευροναρίου, καὶ οὐνονταν τὴν ἡμέρα καὶ τὴν νύκτα. καὶ ἀκρήθεια ἄρχησεν τῷ ,αχκα' καὶ ἐπολήθῃ πενήντα τὸ μπουτζηκὶ διότι ἐγίνη πολλὴ βροχὴ. Καὶ δὲν ἔσπηραν καὶ ἀπο τὸ ἄλωνη ἄρχησεν καὶ ἀνέβενεν τὸ σιτάρη

ρίαν τοῦ Ι. Λαμπρίδου (Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα Θ' σ. 23) ὅτι δῆθεν ὁ Γ. Μίσιος ἀπηγγονίσθη τῷ 1763 ὑπὸ Σουλεϊμάν πασά μετ' ἄλλων δύο Ἰωαννιτῶν ἀνευ διαδικασίας καὶ δίκης ἐν τῷ διοικητηρίῳ.

καὶ ἔγινεν ἡ μεγάλη ἀκρόβεια, ἀκρόβεια ἦτον καὶ οὐχὶ πείνα. Διότι τον μάιον μήνα ἐξεπεσεν τὸ σιτάρη καὶ ἤλθεν ἕκατον καὶ ἐνετήκοντα τὸ μπουτζηκη»¹.

II. Χαρτῶν, (ὑπ' ἀρ. 34.) 0,15¹/₂ × 0,10¹/₂. **Αἰῶνος XVI** [1560]. Φύλλα 270 ἀριθμηθέντα ὑπ' ἐμοῦ, ἀκέφαλον καὶ κολοβὸν [Ἀνθολόγιον].

1. φ. 1^α [Ἀριστοφάνους Πλουῦτος], ὑπόθεσις. Ἄρχῃ ἀκέφαλος. «Καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ κατὰ τὴν μαντείαν... καὶ ὁ Χρεμύλος λέγει αὐτῷ τὴν μαντείαν».

φ. 1^β Ἄρχῃ τῆς κωμωδίας «ὡς ἀργαλέον πρᾶγμα ἔστιν, ὃ Ζεῦ καὶ θεοί».

φ. 29^α - 30^α ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου κειμένου ἐξηγοῦνται λέξεις τινὲς λ. χ.
πλέροσον δ. γονιακὸν

«ἀπότισον ἓνα γὰρ μόνον γομφίον φορᾶ»

2. φ. 33^α [Ἀριστοφάνους Νεφέλαι].

(Ἄρχῃ) «Ἄνυτος καὶ Μέλητος Σωκράτει τῷ Σωφρονίσκου βασκίηνατες καὶ αὐτὸν μὴ δυνάμενοι βλάψαι». (Τέλος) φ. (34^α) «νεφέλαις καὶ τὰ τοιαῦτα».

34^α «Τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα: Στρεψιάδης. Φειδιππίδης».

35^α (Ἄρχῃ Νεφελῶν) «Ἰού! ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὄσον».

3. φ. 72^β Τέλος τῶν Ἀριστοφάνους Νεφελῶν.

4. φ. 73^α «Γρηγορίου Θεολόγου γινῶμαι μονόστιχοι κατὰ ἀλφάβητον ἱαμβικοί».

5. φ. 79^α «Κεφάλαια μεταληφθέντα ἐκ τῆς βίβλου τῶν ἀποφθεγμάτων καὶ πράξεων τῶν δόσιων ἡμῶν π(ατέρ)ων, ἧς ἐπιγραφὴ, Παράδεισος Νεῖλου μοναχοῦ. ἠρωελεγεῖα».

φ. 89^α Τέλος: «τὸν Ὕλλαν κράξεις ἢ παρὰ θίνα λαλεῖς; — Τέλος καὶ τῷ θεῷ δόξα».

6. φ. 89^β «Στίχοι εἰς τὸν Φωκυλίδην... Φωκυλίδου ποίημα νουθετικόν».

¹ Ὁ κῶδιξ οὗτος προσθετεῖ ἐν ἐπὶ πλέον χειρόγραφον εἰς τοὺς μέχρι τοῦδε ὑπάρχοντας κώδικας τοῦ Χρονογράφου, εἶναι δὲ ὁ δεῦτερος ἐν περιγραφόμεν, μετὰ τὸν ἐν τῷ Παλαιογραφικῷ Ἐράφῳ ἡμῶν τῷ δημοσιευθέντι ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τόμῳ ΛΓ' (1914) σελ. 51 καὶ ἐν ἰδίᾳ ἀνατυπώσει ἀναφερόμενον χρονογράφον τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς. Ὁ χρόνος τῆς καταλήψεως τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἐν φ. 248^α γράφεται ἐσφαλμένως αὐδ' (ὡς καὶ εἰς ἐκδόσεις τοῦ Χρονογράφου τῆς Ἑνετίας) ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ αὐσθ'. Βιβλιογραφίαν τῶν κωδικῶν τοῦ Χρονογράφου ἔγραψεν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Κ. Ἀμάντος περιγράφας εἰς τὰ Ἑλληνικά, ἔτος Α' [1928] σελ. 45 κέ. «τρεις ἀγνώστους κώδικας τοῦ Χρονογράφου» ἐκ Χίου, ὧν οἱ δύο ἀνήκον εἰς τὴν μονὴν Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, ὡς καὶ ὁ ὑφ' ἡμῶν περιγραφόμενος ἐνταῦθα. Εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ἀμάντου ἀναφερομένους Χρονογράφους προσθετέος, ἐκτός τοῦ κώδικος τοῦ Τυρνάβου, καὶ ὁ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 462 κώδικι τοῦ Ἀγιοταφικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου φ. 135^α-238^α Χρονογράφος ἀπὸ Ρωμύλου μέχρι Σουλτάν Μουράτη (1570). Εἰς τὴν μελέτην τῶν Κωδικῶν τῶν Χρονογράφων καταγίνεται καὶ ὁ ἐν Βουδαπέστη Οὐγγρος Ἑλληνιστὴς καθηγητῆς κ. Maurice Dercsenyi.

7. φ. 95^β «Κάτωνος Ρωμαίου γινῶμαι παραινετικάι δίστιχοι, ἃς μετήνεγκεν ἐκ τῆς Λατινῶν φωνῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον Μάξιμος μοναχὸς ὁ Πλανούδης».

φ. 104^β «Τέλος τοῦ Κάτωνος». Μετὰ ταῦτα τῇ αὐτῇ χειρὶ ἔπεται τὸ ἐξῆς σημείωμα:

«Ἐν ἔτει ζξή' ἐν μηνὶ αὐ(γούστῳ) ἐξῆλθον ἐκ τῆς Ἀρχιάλου μετὰ τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου Δαμασκηνοῦ: ἐν ἔτει ζοβ' ἐν μηνὶ ἀπριλλίῳ εἰς ι' ἐπορεύθην εἰς τὴν ἐμὴν πατρίδα.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς ιζ' ἐγενόμην μοναχός. Ἐκάθηρον τὸν π(ατ)ριάρχον Ἰωάσαφ ἐν ἔτει ζογῶ' [1575] μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς η' μετὰ νβ' ἀρχιερέων¹».

8. φ. 105^α [Εὐριπίδου Ἐκάβη] «Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος οὕτως ἔχει»:

φ. 107^α «Εὐριπίδου Ἐκάβη: Ἀρχὴ «Ἦκω νεκρῶν» ἐν φ. 107—108 καὶ ἀλλαχοῦ ἐξηγοῦνται λέξεις ἐπὶ τοῦ κειμένου, λ. χ. κευθμῶνα=ἀπόκρυφον—πρόσφαγμα=σφάγιον.

9. φ. 140^β «Υπόθεσις Ὀρέστου».

φ. 142^α «Εὐριπίδου Ὀρέστης. Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινόν».

φ. 186^α «Εὐριπίδου Ὀρέστης τέλος».

10. φ. 186^β «Ἠσιόδου τοῦ Ἀσκραίου ἔργα καὶ ἡμέραι» (ἀπὸ τὸ φύλ. 187-207^β ἐξηγοῦνται ἐπάνω εἰς τὸ κείμενον ἐρυσθρᾶ μελάνη λέξεις τινὲς εἰς καθαρέουσαν.

11. φ. 208^α (Πρὸ αὐτοῦ ἐξεκόπη ἐν φύλλον) «Υπόθεσις Προμηθέως ἐκ Διός...».

φ. 209 [Αἰσχύλου Προμηθεὺς δεσμώτης] «Χθονὸς μὲν εἰς τηλοῦρον ἦκομεν πέδον».

φ. 236^β «Τέλος Προμηθέως καὶ τῷ θεῷ δόξα».

12. [Αἰσχύλου Ἐπὶ ἐπὶ Θήβας] «Υπόθεσις. Ὁ Λαίος ἐβασίλευσεν ἐν Θήβαις...».

φ. 238 [Αἰσχύλου Ἐπὶ ἐπὶ Θήβας] Ἀρχὴ «Ἐτεοκλῆς: Κάδμου πολῖται, χρὴ λέγειν τὰ καιρία».

φ. 264^β «κατακλυσθῆναι τὰ μάλιστα» «τέλος καὶ τῷ θεῷ δόξα».

13. φ. 265^α Γενναδίου (Ἀρχὴ) «Ἄκουσον υἱὲ π(ατ)ρικῶν διδασκάλων/βροτὸς πεφυκὸς μὴ π.... τῷ βίῳ».

Εἶναι συγκεκολλημένα πέντε φύλλα τοῦ Ὀρέστου τοῦ Εὐριπίδου χρησιμεύοντα διὰ τὴν βυρσίνην στάχσιν τοῦ κώδικος, ἧς σώζεται μόνον τὸ δευτέρον (δεξιὸν) ἐπικάλυμμα καὶ ἡ ράχις.

¹ Διὰ τὴν καθάρσειν τοῦ ἀξιολόγου τούτου πατριάρχου Ἰωάσαφ τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, ὅστις κατήγετο ἀπὸ τὸ Κράφι τῆς Ἠπείρου, ἰδὲ Πατριαρχικοὺς πίνακας Μ. Γ ε δ ε ω ν σ. 511, ἐνθα δὲν σημειοῦται ἡ ἡμέρα τῆς καθαιρέσεως ὑπὸ τῶν 52 συνοδικῶν.

Ἐν τῇ Μανιαρείῳ σχολῇ τῶν Ἀμπελακίων

Ἐκ τῶν πολλῶν χειρογράφων τῆς σχολῆς ταύτης, ὧν ἱκανὰ εἶχον πωληθῆ εἰς τὴν ἐν Σμύρῃ Εὐαγγελικὴν σχολήν, ὡς εἶπεν ἡμῖν ὁ διευθυντῆς τῆς Σχολῆς Ἀμπελακίων, σώζονται σήμερον δύο μόνον τὰ ἐξῆς:

I. Νομοκάνων, Χαρτῶν 0,21 × 0,15. **Αἰῶνος** XVI, φύλλα 325 ἀριθμηθέντα ὑπ' ἐμοῦ, ὧν ἄγραφα φ. 255, 308, 309, 310, 311, 322—325.

φ. 1-6. Ἀρχὴ ἀκέφαλος. Προηγεῖται πίναξ περιεχομένων ἐκ κεφαλαίων φρε. (Ἀρχὴ) «τνς' ὅτι ἡ γυναῖκα προτιμᾶται παντὸς δανειστοῦ».

(φ. 6). «Κεφαλ. α' ὅτι ἡ ἁγία Τριάς ἔναι εἰς τρεῖς χαρακτῆρας πλὴν δὲ ἕνας θεὸς ἀλλ' οὐχὶ τρεῖς, οὐδὲ διαμερισμένη ἀπ' ἀλλήλων».

φ. 198^α «Νομοκάνονον πρόχειρον, πρὸς τὸ διορθοῦσθαι τοὺς πνευματικούς π(ατέρ)ας ἕκαστον τῶν προσερχομένων, τῇ μεντανοῖα καὶ ἔξομολογήσει:»

φ. 254^β «τέλος τοῦ νομοκάνονος».

φ. 256^α Ἐκ τοῦ πατερικοῦ τοῦ ἁγίου Φιλήμονος. (Ἀρχὴ) «Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Φιλήμονα».

φ. 257^α «Περὶ προσευχῆς Βασιλείου».

257^β «Ἐκ τῶν γεροντικῶν».

φ. 266^β «Περὶ τοῦ πῶς νὰ ἐτοιμάζεται ἕκαστος χριστιανὸς εἰς τὴν ἁγίαν ἔξομολόγησιν...»

φ. 282^β «Μεγαλυνάρια ψαλλόμενα κατὰ τάξιν εἰς τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς, εἰς τὴν ἐννάτην ὠδήν: μηνὶ νοεμβριῶ εἰς τὴν εἴσοδον».

φ. 285^α «Καταβασαίαι ψαλλόμεναι ἐν ὄλφ τῷ χρόνῳ».

φ. 287^α «Τοῦ δσίου π(ατρὸς) ἡμῶν Ἐφραίμ τοῦ Σύρου: εὐχὴ (ἀρχὴ) Ἐξομολογοῦμαι σοι π(άτερ)».

φ. 290^α «Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατρὸς) ἡμῶν Ἀθανασίου παραίνεις πρὸς Ἀντίοχον τὸν δούκαν». Ἀρχὴ «Ἐλθὼν πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον δούξ τις ὀνόματι Ἀντίοχος».

φ. 307^β (τέλος).

φ. 312^α «Ἀκολουθία σὺν θεῷ τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ...» (φύλ. 319^α τέλος).

Ἐν φύλλῳ 320^α ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς:

«Τὸ παρὸν θεῖον νομοκάνονον, ἐγγράφη διὰ χειρὸς κα | μοῦ του ἀμαρτωλοῦ καὶ ἐλαχίστου **Κλήμεντος τοῦ αμόναχου** ἐπὶ ἔτους ἐπτάκις χιλιοστῶ ἐννευ | κοστῶ ἐβδόμῳ [=1589] μηνὶ δικεμβριῶ σιὰς εἰκοσιτεσσαρας ἐτελειώθη· εἴ τις γοῦν διαβασί ἀντῶ καὶ εὔρι εἰς ἀντῶ | σφάλμα ἢ ἐκ τῶν ἀντισίχων ἢ ἄλλο τι· ἄς εὔχεται | διὰ τὸν κύριον (;) καὶ μὴ μου βλασφημήσι. ὅτι ἀμαθεὶς εἰμή, καὶ τῆς γραφῆς ἀπαιδευτος· καὶ ἀμελλεῖς πολλὰ· καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ σας νὰ εὔχεσθαι τὸν κύριον (;) δι ἐμοῦ του ἀμαρτωλου. καὶ ἀπαιδευτον· εἰς τις γοῦν βου | ληθῆν ἀποξενώσει ἀντῶ ἐξ ἐμοῦ, χωρὶς τῆς ἐμοῦ |

βουλῆς· ἔστω ἀφορισμένος καὶ ἀσυγχώριτος ἀπο τὸν | ΤΙΗ θεοφόρων π(ατέ)ρων
 ἡμῶν καὶ ἀφαντος ὁ βίος του καὶ ἄδηλα τὰ πολεμεῖ καὶ ἡ γῆ αὐτοῦς καταπιε,
 ὡς | τὸν Δαθάν, καὶ τὸν Ἄβειρ(ῶν)· ἔξι δὲ καὶ τοῦ Γιεζῆ τὴν λέπραν | καὶ τοῦ
 τραγοῦ τὴν ψώραν, ἀμ(ῆν)· ἀμ(ῆν)· ἀμῆν·

Τελος καὶ τῷ θεῷ χάρις δόξα σοι ὁ θεός».

Ἐν φύλλῳ 320^β :

«Τω παρον καὶ θεῖον ἱερὸν νομοκάνονον ἀγορασθη μὲ ἄσπρα τῆς ἀγίας
 Παρασκευῆς διὰ συνδρομῆς τῶν εὐλαβεστάτων | ἱερέων Τριανταφίλου Σταμα-
 τίου· Κωνσταντίνου Γεωργίου | καὶ Νικολάου· Καὶ παρὰ Μανουὴλ Γεωργίου
 καὶ Θεοδώρου τῶν | ἐπιτρόπων διὰ γκρόσια τῶν ἀριθμῶν κς'. Καὶ αφιερόθει
 εἰς | τῶν αὐτῶν σεβασμῶν καὶ τῆς ἀγίας ἐνδόξου | οσιοπαρθένου μάρτυρος
 καὶ ἀθληφόρου τοῦ Χ^{οῦ}, Παρασκευῆς ἐκ χώρας ἠπάραξει Ἀμπελακίων ἀπὸ δὲ
 ἐπαρχίας Πλαταμῶνος· ὅποιος δὲ τῶν ἱερομένων ἢ τὸν ἐπιτρόπον· εἰ καὶ ἀπο
 τὸν ἀπλῶν λαῶν βοληθεὶ ποδλήσαι αὐτῷ· οἱ ἄλλοι κλεψεὶ αὐτῷ· οἱ ἄλλοι
 παλλὴν ἠδεὶ αὐτοῦ εἰς ἀλλοτριῶν καὶ μακρινῶν τοπον | ἡ ξένου χειρας. καὶ
 δὲν δόσι λώγων ἡ δια γραματος ἢ δια μηρίματος. τῶν ἱερέων τὸν τότε εὐρεθέν-
 τον καὶ ἐπιτρόπον οἱ ἐξαλήψαι το γράμμα τούτο εἰς το μὴ φέρεσθαι το πὸς εἶνε |
 ἐκ τῆς ἐκπαρχίας Πλαταμῶνος· ἐκ χώρας Ἀμπελακίων | ἐκ τῆς μονῆς τῆς
 ἀγίας Παρασκευῆς· οἱ τηοῦτοι ἄνθρωποι | καὶ ο πουλῶν αὐτῶ. καὶ ὁ ἀγωράζων
 αὐτῶ ἐκ τῆς μονῆς | οἱ καὶ κλεύφθον αὐτῶ· ἡ το ἠδεὶ καὶ δὲν δείξει ὡς ἄνοθεν
 ἐγράψα | μαὶ ἀφωρησμένοι εἶσαν, οἱ τοιοῦτοι, παρὰ π(ατρὸ)ς | υιοῦ, καὶ ἀγίου
 πν(εύμα)τος, τοῦ ἐνὸς τη φῆσι καὶ μόνου θε(ε)οῦ· κυ(ρίου) παντοκράτορος καὶ
 κατηραμένοι· καὶ ἀσυγχώρητοι | καὶ μετα θάνατον ἄλτοι· ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ
 καὶ ἐν το μέλλον | τῶν αἰ πετραὶ τὰ ξύλα, ὁ σίδηρος λυθήσονται· αὐτοὶ δὲ
 οὐ | δαμῶς· κληρονομήσουν τὴν λέπραν του Γιεζῆ, καὶ τὴν | ἀγχόνιν του
 Ιουδα, στένοντες εἶσαν καὶ τρέμοντες ἐπὶ γῆς | ὡς ὁ Κάειν τὰ πραγματα
 αὐτῶν εἶσαν κατεστραμένα καὶ κο | νιοτος, καὶ προκοπήν ο μὲι ἤδοσιν
 πώποτε· σχισθεὶ ἡ γῆ | καὶ καταπιε αὐτοῦς, ὡς τον Δαθάν καὶ τῶν Ἀβειρῶν·
 ἔχει | καὶ ἀγκαλέστριαν τὴν ἀγίαν Παρασκευῆν ἐν τη ἡμερα τῆς κρήσεως. Καὶ
 τας ρὰς τῶν ἀγίων τριακοσίων, δέκα καὶ | οκτῶ θεοφόρων π(ατέ)ρων, τῶν
 ἐν Νικεα καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων | συνόδων· ἕως οὔ ἐπιστειφουν αὐτῷ εἰς τὴν
 μονὴν εἰς τῆς μεγαλομάρτυρος Παρασκευῆς. εἰς χωρίον Ἀμπελάκια. Καὶ τότε
 τύχουσι συγχώρησιν. Κατὰ τους ,αχξῆ' Ιουνουαρίῳ. Νικόλαος ἱερευν·
 Κωνσταντιος ἱερευν· Γεωργιος ἱερευν».

(Ἐπογραφή ἀρχιερέως Ἰωσὺς Ἰεζεκιήλ).

Ἐν φύλλῳ 321^β :

Στανοικὸς κα... ακροιβὸς κατὰ τοὺς χοιλοῖους ἑξακοσίους πεντίκοντα τρία
 ἔτος ὡ' μηνος Ιουνιου Π ἔφερε χορα μας τον ἑμοιο μονλὰ ἀπὸ τη Δαροισο
 καὶ τον εὐγάλαμαι μαζοὶ μὲ τοὺς εὐρεθένταις τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἀγάδες·

ἀπανου εἰς τὴν Λαϊπούρα καὶ εἰς τὸ Τρανό τζαεῖροι καὶ εκροίθουκάμαι με τοὺς Τοῦρκους το Χατζόμπασοι καὶ τὸ Μουρλάροι καὶ Κοιζ(ικ) Καισερολοι καὶ ἔτρεξαν ἔξοδα κρόσοια ἕως δοίο χολιαδαις· μαὶ ταῖς πῶλες πέγενάμαινοι καὶ τὰ ἀλα ὅπου ἐγοῖνονταν ἐδὸ μαζῆι.

[Υπογραφή ἀρχιερέως δυσδιάγνωστος. Ἴσως Ἰεζεκιήλ].

Ἐν φύλλῳ 325^β (ἀγράφω):

† Ἐτους ζραζ' ἐν μηνί νοενμβριώ εἰς τὰς ε' ἡμέρα πέμτοι ἐκειμήθην, ὁ παπαβενηάμην καὶ ἐδνεῖα του ἡ μνίμοι: ἐκ χώρας Ράφηάνεις ὀνώμαυ τοῦ πετζοσκούφι:

Ὁ κώδιξ εἶναι γεγραμμένος καλλιγραφικῶς ὑπὸ ἀγραμμάτου, ὡς φαίνεται, ἀντιγραφῆως. Εἶναι ἐσταχωμένος διὰ σανίδων ἐπικεκαλυμμένων βύρση, μετὰ θηλυκωτῆρων ἐκπεσόντων.

II. Κώδιξ ἐπὶ περγαμνηῆς, Αἰὼν XVI; (0,27×0,20) φύλλα ἠριθμημένα 228. Ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα μετὰ μουσικῶν σημείων.

Ἐν Ἀγιᾷ

Ἐν τῇ ἐν Ἀγιᾷ ἐγκαταλελειμμένῃ Μονῇ τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος ἔξετάσας πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἀντέγραψα ἐκ παραφύλλου Τριφιδίου ἐκδόσεως Νικολάου Γλυκῆ ('Ενετία, ,αχοβ') τὸ ἔξης σημείωμα:

«[ἔτος] ἀφε' μάιου ις' ἦλθεν ὁ νε(ος) Πατρῶν Ἰωάσαφ εἰς στὸ Ζαπάντη στήν ἐπαρχίαν Θαυμακοῦ φευγάτος ὁ ταλέπορος ὑπὸ τῶν ἔξω ἡμᾶς κρατουῦτων καὶ ἐκόνεψε σῶν ευλαβέστατον Π(α)π(α) κυριωάννου: φο κακιτηχη».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΣΑΡΡΟΣ